

N:o 106.

Af herr **E. Åkerlund**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till införande af progressiv beskattning m. m.

Att de sociala stormar, hvilka allt starkare bryta sig emot de gamla kultursamhällsbyggnaderna, måste komma att förorsaka ytterst häftiga omstörtningar, derest de *sunda* och *berättigade* kraf på reformer, hvilka från folkens flertal allt kraftigare framställas, icke blifva tillgodosedda i tid, torde med allt fog kunna sägas vara en fullt berättigad och lyckligtvis allt mera gängse åsigt.

Då för visso hvarje lands naturliga tillgångar städse måste blifva synnerligen bestämmande för dess utveckling, vågade jag vid några föregående riksdagar framlägga ett förslag om anhållan hos Kongl. Maj:t, det utredning måtte företagas, huruvida icke möjlighet förefunnnes att bereda ett allt större antal af vårt folk tillfälle att förvärfva egna jordbruk, samt vann slutligen Riksdagens bifall härtill; och lyckas man i det afseendet åstadkomma något verkligan ändamålsenligt, vågar jag tro, det ett viktigt steg tagits i och för främjandet af ett sundt och naturligt framåtskridande inom vårt land med dess stora jordbruksresurser. Men icke allenast här utan snart sagdt inom alla kulturstater fordra folkens majoriteter vida flera, i mångt och mycket fullt berättigade reformer, bland hvilka jag såsom de viktigaste vågar räkna dem, hvilka krävas på affärslifvets område till förekommande af ocker och svindleri samt främst inom skatteväsendet.

Då man känner, huru de stora bankirerna allt mera ställa folkens väl eller ve helt i beroende af sina intressen, huru köpmannaringar

allt oftare bildas, endast åsyftande att på de mest oförsynta sätt uppskräta hela folk på det nödvändigaste; huru genom de vildaste börspekulationer småfolkets oftast surt förvärfvade sparpennningar gå i öfverflödets fickor; huru bolagsvingleri, obligations- och aktiejobberi samt ett allt flitigare användande af den lagliga rätten att taga oförsynt höga låneräntor och kanske ännu högre s. k. provisioner utgöra lefvebröd för en ständigt ökad skara, hvars gemensamma mål är att genom minsta möjliga arbete förskaffa sig icke mödornas lön, utan oändligt mycket mera: då må man icke förvåna sig, hvarthän det synes föra, detta ett af vår tids må hända största lyten: lagarnes stiftande sådana, att de öfverlägsna förmågorna tillåtas begagna de rikedomar, naturen utrustat dem med, för att, ofta utan hejd och mången gång genom den största hänsynslöshet samt till och med utan att ens åstadkomma *något* nyttigt arbete slå under sig all den magt öfver de svagare, som penningen förlänar sina innehafvare, utan att i gengäld därför nödgas erlægga en enda procent mera i bidrag till fyllandet af statens eller kommunens behof än de, hvilkas inkomster, trots träget arbete, endast tillåta en bekymmersam, på brist och umbäranden rik tillvaro.

Att de ärfda förmögenheternas innehafvare och börsaristokratien allt mera förlorat sitt inflytande vore visserligen icke att beklaga, derest ej det jemnare välstånd och den allmänna frihet, som ju deraf skulle blifva en följd och som synnerligen under detta århundrades förra hälft lofvades folken, under deras »frihetsrus» allt mer utan några protester tagits om händer af en jemförelsevis liten flock sluga och nyktra stormän på affärslifvets område, hvarigenom i så synnerligen mångt och mycket börsaristokratiens nog hårda välde endast blifvit utbytt emot penningaristokratiens vida mera sugande, om ock halare och, såsom det utan vidare reflexioner öfver förhållandet kan tyckas, ofta på liberala, ja, demokratiska grunder hvilande öfvermagt, hvarför ock folken inom de civiliserade länderna, hvilka nog säkert lära hoppats, att de lagar, som frihetsregimen komme att stifta, skulle blifva till skydd för de svagare emot icke allenast de starkares råa *öfvervåld*, utan ock mot deras *förslagenhet* och allt sig underläggande geschäft, under de senare årtiondena i allt mera oroväckande grad börjat reflektera öfver, hvart den mångomskrifna friheten och jemlikheten tagit vägen, då ju äfven — ja kanske främst — i en del stater, der allmän eller nära nog allmän rösträtt finnes, egendomen och det med dennas besittning följande inflytandet allt mera öfvergår till ett fåtal samt, såsom t. ex. i Förenta Staterna, korrupcionen vinner allt större terräng.

Och för visso må man icke förundra sig deröfver att, då de, hvilka egentligen endast mångla med penningar och öfverlåta åt andra att arbeta i hop dryga räntor för deras räkning, äro de, hvilka främst besitta magten, äran och härligheten på jorden, utan att för dessa fördelar nödgas bidraga mera till folkens gemensamma utgifter än samhällenas närande medlemmar, hatet emot det tänkta eller verkliga kapitalet ständigt tilltager, och att socialismen m. fl. dylika läror allt mera vinner insteg (om ock deras förfäktare understundom synas hvila; manne ej för att hemta nya krafter?) och blifvit den frihet, som hägrar för dem, hvilka icke vilja eller kunna reflektera deröfver, att realiserandet af dessa läror, sådana de nu predikas, är en omöjlighet i denna skröplighetens verld, eller att försök dermed endast komme att föranleda värre tyranni och förtryck, än menskligheten tillföre varit utsatt för.

Jag hör visserligen till dem, hvilka anse, att *skyddstullar* för vår industri mången gång äro behöfliga, änskönt de kunna finnas obehagliga för några importörer och delvis må hända äfven för de stormerkantila intressena, ja att dylikt skydd understundom äfven kan påfordras för det inhemska jordbruksarbetet; dock såge jag för min del gerna, att för *nödvändighetsvaror*, hvilka icke till lika lågt pris som de utländska finnas tillgängliga af inhemska produktion, *inflytande tullmedel uteslutande användes till de fattigare klassernas förmån* genom främjandet af ålderdoms- och olycksfallsförsäkring, anskaffandet af egna hem, bildandet af fonder, uti hvilka mindre jordbrukares och öfrige kroppsarbetares lånebehof på billiga vilkor kunde tillgodoses, m. m., endast statsverket på annat sätt tillföres nödiga inkomster. Betraktar jag åter saken *uteslutande ur skattesynpunkt*, så vågar jag tro, att alla tullar å nödiga förbrukningsartiklar, delvis äfven å mindre viktiga sådana, äfvensom en god del öfriga indirekta utlagor alldeles icke medföra en rättvis beskattning, emedan derigenom de välmående klasserna alls icke ega någon som helst *skyldighet* att i rikligare mån än de mindre bemedlade tillgodose statens inkomstkraf eller våra producenters behof att afsätta sina tillverkningar. Visserligen torde vara ostridigt, att de förmögna hvar för sig i de flesta fall förbruka större kvantiteter förtulladt gods än de mindre bemedlade, men torde böra ihågkommas, att de, hvilka mot kontant betalning förmå inköpa större partier, ofta erhålla ett pris, som med tullens hela belopp, ja, mången gång mera, understiga det, som måste erläggas af dem, hvilka kanske på kredit och endast i kvantiteter för dagsbehofvet se sig i stånd att anskaffa de nödiga lifs-

medlen, sedan först en ständigt ökad hop af mellanhänder dragit vinst af och fördyrat dem vida mer, än hvad tullen gör.

Att de små jordbruken, hvilka endast genom träget arbete kunna bereda utkomst för sina egare, ändock de äro hårdt skuldsatta, beskattas till fulla taxeringsvärdet, att de enkla egna hem, våra talrika backstugusittare lyckats förskaffa sig och hvilka utgöra deras må hända största glädje samt de fastaste band, hvarmed de äro bundna vid fosterlandet, de små farkoster, med hvilka våra skärgårdars befolkning under stormar och lifsfaror måste förtjena sitt dagliga bröd, skola, så vidt möjligt, enligt gällande författning beskattas till fulla värdet eller inkomsten, förefaller nog mången gång hårdt, men vore dock icke så motbjudande, derest ej ostridigt vore, att de stora inkomsttagarne, synnerligen storkapitalens män, af alla skattskyldige bringa de *minsta offren* åt det allmänna, hvarför ock rättvisa och billighet synas mig kräfva, att hvarje medborgare i ett land ålägges betala såsom skatt större eller mindre procent af samtliga sina inkomster, i mån af dessas högre eller lägre belopp och lättare eller svårare förvärfvande; och svårligen läser kunna bestridas orättvisan deruti att, såsom nu tillgår, de, hvilkas inkomster kanske tusendefalt öfverstiga värdet af det genom dem producerade arbetet och hvilka i så oändligt mycket mer än de ringa behöfva statens skydd och bestånd för att fortfarande kunna förkofra sig och i ro njuta af sin välmåga, icke i någon högre grad än desse skola bidra till statens och respektive kommuners utgifter.

Mången, som må hända gillar mina här uttalade grundsatser om skyldighet för den rikare att med högre procent af sin inkomst bidra till statens och kommunens utgifter än den mindre bemedlade, torde dock tveka att lemna sitt understöd till dessa grundsatsers förverkligande af fruktan för de praktiska svårigheter, som härvid skulle möta. Särskildt väntar jag mig i detta hänseende tvenne invändningar: att det skulle blifva ytterst svårt att till den tid, då bevillningen af den upptaxerade inkomsten skulle uträknas, kunna få kännedom om en persons hela sammanräknade inkomst, hvilken naturligen borde ligga till grund för bestämmandet af den procent, med hvilken bevillningen skulle utgå; samt att den progressiva beskattningen skulle leda till allmänna försök att dölja de verkliga inkomsterna. Villigt erkännande, att båda dessa och må hända äfven andra praktiska svårigheter skulle möta, vågar jag dock hålla före, att de af en klokt afvägd lagstiftning skulle kunna reduceras därhän, att missbruket och öfverträdelserna af lagen ej blefve flera eller större än för närvarande. Hvad särskildt de förutsatta invändningarna angår, torde den först anmärkta svårigheten

i allmänhet kunna öfvervinnas genom ett stadgande om skyldighet för en hvar, som inom flere kommuner eger fastighet, drifver rörelse eller eljest har inkomst, att inom samtliga dessa uppgifva all den egendom och inkomst, hvarför bevillning skall af honom inom riket erläggas, samt genom ömsesidiga meddelanden mellan taxeringsmyndigheterna för dessa kommuner. Beträffande åter den senare invändningen, torde ej kunna förnekas, att frestelsen för de förmögne att undandölja någon del af sin inkomst skulle blifva större än för närvarande, och att derför ett verksamt korrektiv häremot kunde blifva af nöden; och ett sådant korrektiv lärer kunna finnas i ett stadgande om rätt för såväl stat som kommun att retroaktivt utkräfva den skatt, som belöpt sig på sålunda undandold inkomst.

Då jag sålunda är öfvertygad, såväl att de grundsatser, som jag härmed velat söka göra gällande, äro grundade på rättvisa och billighet, som ock att de svårigheter, som de kunna möta vid sitt förverkligande, ej äro oöfvervinneliga, vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar uti vårt beskattningsväsen, att direkt skatt måtte komma att utgå i vida högre mån än nu, dels progressivt stigande med inkomstbeloppen, dels utgående med högre procent af de stora kapitalen och den enskilda penningrörelsen än af inkomst af det produktiva arbetet, äfvensom förslag till sådana ändringar i gällande fastighetsbeskattning, som i följd deraf kunna finnas nödiga.

Stockholm den 29 januari 1892.

E. Åkertund.